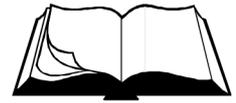




מִיָּמֵינוּ הַיּוֹמִים



"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח'.)

גליון 412 שאלות המצוות בימי הקרוונה (יד), ושאלות המצוות תשרי תשפ"א

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב

ה) **האוכל בשוק דומה לכלב, ע"י שם.** בזמן נגיף שלכולם יש מסכה ולא רואים את הפה, האם מותר לאכול בשוק?
תשובה: עצם האכילה בשוק היא לא ראויה, אפילו אם אף אחד לא רואה (הגר"ח קניבסקי שליט"א), ולכן אפילו בלילה כשאין אנשים ברחוב אין לאכול בשוק.

אינסטלטור חולה בקרוונה שהכניס משפחה לבידוד

שאלה: אינסטלטור הוזמן לעשות תיקון בבית, ועבד שם במשך יומיים, ועשה עבודה טובה, ואז התברר לבעלי הבית שהאינסטלטור חולה בקרוונה (והאינסטלטור ידע שהוא חולה), ולכן כל המשפחה נכנסה לבידוד, הבעל לא יכול ללכת לכולל, והאשה לא יכולה ללכת לעבודתה וכו'. אומר המעביד שאם היה יודע שהוא חולה לא היה מעביד אותו, ויש כאן מקח טעות ואינו צריך לשלם לו על עבודתו, הדין עם מי?
תשובה: היות שבעצם עשה עבודה טובה וללא חסרון, חייב לשלם לו על כל העבודה, ומה שגרם לו האינסטלטור הפסד, זה רק גרמא ואי אפשר לחייבו על כך.

גננת שלא שומרת על התקנות

שאלה: שלח את ילדו לגן חדש בתחילת השנה והתברר לו שהגננת לא שומרת על הכללים של גורמי הבריאות, האם יכול לחזור בו ולשלוח את ילדו לגן אחר?
תשובה: ברור שזה נחשב למקח טעות, ואפילו אם כבר נתן צ'קים לכל השנה, חייבים להחזיר לו אותם, ויכול לשלוח לגן אחר.

שאלות המצוות

ברכת ציצית וברכת "אשר יצר"

שאלה: המחליף טלית קטן וצריך לברך ברכת "אשר יצר" וגם ברכת ציצית כגון כשיוצאים מהים ב'בין הזמנים' או מבית המרחץ בערב שבת, איזו ברכה קודמת?
יסוד השאלה הוא, לכאורה ברכת "אשר יצר" תדירה יותר, שהיא כמה פעמים ביום, משא"כ ברכת ציצית שהיא רק פעם ביום ולא תדירה כל כך.

תשובה: הסיבה שצריך לברך "אשר יצר" מיד הוא רק משום זריזון מקדימין, משא"כ בציצית שאם כבר לבוש בה, לכתחילה אסור להיות במצב של קיום מצוה ללא ברכה, ולכן יש להקדים ברכת הציצית (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

ועוד, היות שקיום מצוה הוא בכל רגע ורגע, כאילו הברכה ממשיכה כל רגע ורגע, ונמצא ברכת הציצית תדירה יותר מברכת "אשר יצר" (הגרא"ל שטינמן זצ"ל). ולפי"ז אפילו אם עדיין לא לבש את הטלית קטן יש ללבוש ולברך קודם משום תדיר. ויש להעיר נוגמא (סוכה נ"א) שברכת "שהחיינו" תדירה יותר מברכת "לישב בסוכה", ואם נימא שכל זמן קיום מצוה ממשיכה הברכה, א"כ הרי ברכת סוכה ממשיכה כל היום, והיא תדירה יותר.

לא יסיימו חזרת הש"ץ תוך זמן תפילה

שאלה: קם מאוחר ב'בין הזמנים' וראה שלא יגמור הש"ץ חזרת הש"ץ לפני שיעבור זמן תפילה, דהיינו כל שמונה עשרה ברכות לפני ד' שעות, מה עליו לעשות?
תשובה: לא יתפללו בתחילה לחש ואחר זה חזרת הש"ץ, אלא יתחיל מיד הש"ץ בתפילה בקול רם עד "הקל הקדוש" ואח"כ יתפלל הציבור מתחילת שמו"ע, ואם גם לזה אין פנאי יתחילו הציבור עם הש"ץ עד "הקל הקדוש" ואח"כ ימשיכו כולם בלחש (רמ"א סי' קכ"ד סעיף ב', משנ"ב סי' ז'ח, "ביאור הלכה" ד"ה בלחש).

פתיחת דלת בשבת ע"י מפתח במקום שאין עירוב

שאלה: הנמצא במקום שלא עשו עירוב חצרות (מצוי בבין הזמנים כשנוסע לנופש), ומשאר מפתח בארון החשמל בחדר המדרגות, האם מותר לפתוח את הדלת במפתח זה?
יסוד השאלה הוא, כיון שאין עירוב חצרות אסור לטלטל את המפתח (ששבת בחצר) לתוך הבית, וכשמכניס את המפתח לדלת ופותח אותה,

לע"י
נשמה טהורה הנערה רחל ע"יה
בת יבדלחטי"א הרב יהודה אריה הלוי דינר
נלב"ע כ"ה מרחשון תש"פ
⊗⊗⊗⊗

הדלקת נרות לבחורי ישיבה

שאלה: בגלל מגיפת הקרוונה בחורי הישיבה אוכלים בחדריהם ולא בחדר האוכל, היכן הם צריכים להדליק נרות שבת, והאם אפשר שכולם יצאו בהדלקת שני נרות בחדר האוכל כמו בכל שבת?

תשובה: נרות שבת חייבים להיות במקום שגרים שם, במקום אכילה, או במקום לינה (ע"י שו"ע סי' רס"ג סעיף ו', ח', ובמשנ"ב סי' ק"ט וסי' ל"ח), ולכן רק בזמן שכולם אוכלים בחדר האוכל אפשר שכל הבחורים יצאו בהם, כיון שזה מקום אכילה, אבל בזמן שאוכלים בחדרים, חייבים להדליק את הנרות בחדרים, ואם הנהלת הישיבה לא מרשה להדליק שם נרות מחשש שריפה, ידליקו בפרוודור שלפני החדרים וישבו לאכול משהו ליד הנרות.

עירוב חצרות במלונית

שאלה: חולה קורונה הנמצא במלונית, האם צריך לעשות עירוב חצרות כדי לטלטל בשבת מהחדרים לשטח המלונית (כשיש גדר מסביב), או מכיון שכולם אוכלים ממתבח אחד, ה"ר"ז? כמו משפחה אחת ואין צריך לעשות עירוב חצרות?

תשובה: איתא בשו"ע (סי' ש"ע ס"ו"ג) מי שיש לו מלמד או סופר בתוך ביתו, וכן תלמידים הלומדים בפני הרב ודרים בביתו, כל אחד בחדרו, אפילו יש לכל אחד פתח פתוח לחצר, ואוכל וישן בחדרו, אינם אוסרים.

ומפרש המשנ"ב (סי' ק"ט ל"ג) הטעם, כיון שכולם משתמשים בשל בעה"ב באפייה ובבישול חשיבי כאילו כולם אוכלים במקום אחד, ע"י שם. ולכאורה, הרי במלונית הם כמשפחה אחת.

אולם כתב הרמ"א (שם ס"ו"ח) שאפילו אם האורחים רבים, ובעה"ב אחד, דוקא אם בעה"ב נמצא כולם בטלים אליו, אבל אורחים בחדר, וכל אחד אוכל בחדר המיוחד לו (משנ"ב שם סי' ק"ט) אוסרים זה על זה מיד, ע"י שם.

לפי"ז בנד"ד שאין בעה"ב נמצא בשטח בית המלון, והכל מנוהל ע"י פועליו, אוסרים כל אחד על השני, וצריך לעשות עירוב חצרות.

תפילין במוסף ר"ח כשמתפלל ביחידות

שאלה: הנמצא בבידוד בראש חודש, ומתפלל ביחידות בביתו, האם יכול להמשיך להתפלל במוסף עם התפילין?

יסוד השאלה הוא, דאיתא בשו"ע (סי' כ"ה סעיף י"ג), ביום ראש חודש חולצים את התפילין קודם תפילת מוסף. ומפרש הרמ"א, משום שאומרים בקדושה "כתרי", ומפרש המשנ"ב (סי' ק"ט) שאין נכון להיות אז כתר של תפילין עליו, ע"י שם. ולפי"ז כיון שמתפלל ביחידות ואינו אומר קדושה, האם אפשר להמשיך להתפלל עם התפילין.

תשובה: כבר כתב הרמ"א (שם) שנוהגים לסלקם בכל מקום, ע"י שם, והיינו, אפילו אם לא אומרים "כתרי" כמו מנהג אשכנז, ע"י שם. והטעם כמו שאין מניחים תפילין ביו"ט משום שיו"ט עצמו הוא אות, כמו כן יש לנהוג בראש חודש, עכ"פ בשעת מוסף (משנ"ב סי' תכ"ג סי' י').

בידוד ללא קרוונה

חידה: מי חייב בידוד ללא שום חשש קרוונה?

תשובה: כהן הנמצא בביתו ושכן בבנין נפטר, הרי בכל חדר המדרגות יש טומאה משום 'סוף טומאה לצאת', ולכן חייב להיזהר שהדלת הראשית של דירתו תישאר סגורה כל הזמן, דאל"כ הטומאה תיכנס לכל הבית.

אם רוצים לפתוח את הדלת הראשית, חייב הכהן להיכנס לפני כן לחדר פנימי ויסגור שם את הדלת, כדי שהטומאה לא תיכנס מידרת הכהן לחדרו.

אכילה בשוק תחת מסכה

שאלה: מבואר בגמרא (ידושין מ'.) ובירמב"ם הל' עדות פ"א הל'

נמצא שמכניס את המפתח מהחצר לבית.

תשובה: חור המפתח נמצא מחוץ לדלת נחשב חורי החצר (שהרי א"א להגיע לשם מבפנים), ולכן מותר להכניס את המפתח לחור ולפתוח את המנעול, ואז להוציאו משם לפני שפותח את הדלת לכיוון הבית. ואם זה סוג מנעול שצריך לפתוח את המנעול והדלת ביחד, יכול לפתוח את המנעול וגם את הדלת קצת, ואז להוציא את המפתח לפני שפותח את הדלת לגמרי.

אם בטעות נפתחה הדלת והמפתח בפנים, הרי עכשיו המפתח נמצא בתוך הבית ואסור לסגור את הדלת לפני שמוציא משם את המפתח, שהרי ע"י מוציא את המפתח מהבית לחצר ואסור.

האם חוף ים נחשב למחיצה

שאלה: האם כל מדינת אנגליה (שהיא אי) נחשבת מן התורה כרשות היחיד, כיון שיש ים מסביב (וכעין קושיית הגמרא, עירובין כ"ב:), כמו כן בכל החופים, האם נחשבים כמחיצה היות ששיטת החכמים (משנה עירובין כ"ב:), היא שבקיעת רבים לא מבטל את המחיצות, וא"כ הרי יש כאן מחיצה?

תשובה: יש ראשונים המפרשים שכל זה במחיצה שעשויה בידי אדם, אבל מחיצה שעשויה בידי שמים, מודים החכמים שרבים מבטלים מחיצה (תוספות עירובין כ"ב: ד"ה דילמא, וע"ע "מגן אברהם" סי' ס"ג סי"ק לו), ולכן חוף ים, וכן כל איי הים (אנגליה וכדומה) שזוהי מחיצה שנושטתה מאליה, כיון שרבים עוברים עליהם לתוך הים בטלות המחיצות.

ויש ראשונים שמפרשים, הא דמהני מחיצות שנעשות מאליהן, רק אם זה לא על שטח גדול ביותר, כדי שיורגש שנמצא בתוכו (רשב"א, ריטב"א, ר"ן עירובין ס:).

בשטח של ל"ב מיל על ל"ב מיל שנחשב שטח גדול, שהם בערך 31 ק"מ אורך על 31 ק"מ רוחב (לשיטת הגר"ח נאה, או כ-38 ק"מ לשיטת החזו"א וע"י מהרש"ם ח"ד תשי"א, עפ"י הגמרא בכורות ט"ז: שאדם רואה ט"ז מיל, ובשו"ת "אגרות משה" ח"א תשי"א קל"ט, וע"ע "ביאור הלכה" סי' שמ"ו סעיף ג' ד"ה קרפף).

אבל במחיצה שהוקמה ע"י בני אדם אין כל הגבלה לגודל השטח (ע"י הגה"ת על הריטב"א שם, וע"ע ספר "חזון איש" סי' ק"ז סי"ק א', וע"ע שו"ת "חכם צבי" סי' ל"ז שנשאל על זה).

עני שלא מחזיר עודף

שאלה: עני המבקש צדקה, וכשנותנים לו שטר הוא לא מחזיר עודף, האם חייב לתת לו על דעת שלא יקבל עודף?

תשובה: לא חייבים לתת לו עד שיתן קודם את העודף, ורק אח"כ יתן לו את השטר (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

עברה חצי שנה והצ'ק לא נגבה

שאלה: קנה סחורה לפני חצי שנה ושילם ע"י צ'ק, וראה שהצ'ק לא נגבה, האם חייב להודיע למוכר היות שעדיין שלא שילם עבור הסחורה?

תשובה: אם המוכר יהודי והחוב עדיין קיים, יש להודיעו על כך, אולם זה תלוי עדיין בכמה דברים:

א. אם המוכר אמר שהעביר את הצ'ק הלאה לספק או לחנות אחרת, נמצא שהמוכר כבר קיבל את כספו, והחוב הזה שולם, ולא חייב לחפש איפה נמצא הצ'ק עכשיו.

ב. אם המוכר אומר שאיבד את הצ'ק ולא גבה ולא גבנו אותו, מעיקר הדין לא חייב לשלם, דשמה אדם אחר יבוא פעם עם הצ'ק ויגבה אותו ממנו (ואפילו אם עבר התאריך אפשר להוציאו ע"י בית משפט או הוצאה לפועל), ולכן אפילו אם מאמין לו, עדיין לא חייב לשלם.

ג. אולם אם יתן לו איזה ביטוח או משכון, שאם יגיע אדם אחר לגבות את הצ'ק יוכל לחזור ולגבות משם את הכסף, ראוי לשלם את חובו לכתחילה.

חלוקה פנימית בתוך הבית להשכרה

שאלה: האם מותר לחלק את הדירה לשניים כדי להשכיר את חצייה לאחרים, או שיש לשאול רשות מהשכנים?

תשובה: מותר לחלק את הדירה גם לצורך השכרה לאחרים ואין השכנים יכולים לעכב (שו"ע סי' שני"ד סעיף א').

פתיחת דלת נוספת מהבית לחדר המדרגות

שאלה: האם מותר לפתוח דלת נוספת מהבית לחדר המדרגות, או יש לשאול רשות מהשכנים?

תשובה: אסור לפתוח דלת חדשה מהבית לחצר השותפים מבלי רשות השותפים (שו"ע חו"מ סי' שני"ד סעיף א', וע"י ספר "פתחי חושן" חלק ו' פרק ט"ו סעיף כ"ו).

השאיר חפציו בתוך רשות אחרים

שאלה: שכן שעבר דירה מזה כמה שנים והשאיר למטה במקלט המשותף הרבה חפצים המפריעים ליתר השכנים, וכבר ביקשו ממנו כמה פעמים להוציאם ואמר שעוד מעט יעשה כן, ולא הוציא, מה יכולים השכנים לעשות?

תשובה: היות שאין לו רשות להשאיר את החפצים שם, יכולים להודיע לו שאם תוך שבוע הוא לא לוקח את חפציו הם יונחו מחוץ לחצר ברשה"ר, ואז כל אחד יכול לקחת מה שרוצה שזה כמו אבידה מדעת (שו"ע חו"מ סי' שיי"ט).

ויש להסתפק האם לאחר שבוע יכול מיד לקחת את החפצים שכבר נעשו הפקר בתוך המקלט היות שמותר להוציאם, או צריך בפועל להוציאם לרשה"ר ורק אז לזכות בהם.

נתן מתנה לבעל הדירה והתחרט

שאלה: החליף דירה עם חברו, או שחברו השאיל לו את דירתו, והחליט לתת מתנה לבעל הדירה, והניח אותה ע"ג השולחן בתוספת פתק ברכה. לאחר זמן החליט הנותן לשנות את המתנה לחפץ אחר, האם מותר לעשות כן, או שמתן בעל הדירה כבר זכה בה ואסור להחליף בלי לשאול ממנו רשות?

יסוד השאלה הוא, כיון דחצרו קונה לו שלא מדעתו, האם כבר קנה בעל הדירה או שמתן כיון שאנשים אחרים נמצאים שמה לא קונה.

תשובה: מבואר בשו"ע (חו"מ סי' ר' סעיף א') שחצר קונה רק אם זה שמור לדעת בעל החצר שהוא נמצא שם, והרמ"א כתב שבמתנה מספיק אם שמור לבעלים עפ"י דעת הנותן, ומסיים וכן נראה להורות ע"י שם (וע"י בשו"ע סי"ק א', נתה"מ סי"ק א', קצה"ח סי"ק ב', ובספר "פתחי חושן" דיני קניינים פרק ח' סעיף ב').

לפי"ז בנד"ד שנתן מתנה לבעל הדירה והניחו על השולחן, הרי"ז שמור לבעלים ע"י הנותן וקנה, ואם רוצה להחליפה צריך לשאול.

ויש מקום לדון שמה יש אומדנא שאם היו שואלים אותו היה בודאי מסכים להחלפה, היות שהוא קיבל זאת ממנו, ובפרט שרוצה לתת לו משלו טוב יותר, והרי מבואר בשו"ע (חו"מ סי' שני"ט סעיף ב') שאם לוקח חפץ מחברו ואנן סהדי שרוצה בהחלפה, כגון שמוזכה לו מיד את הכסף, אם ידוע שזכות היא לו מותר (ע"י ט"ז סי"ק ח', וש"ך סי"ק ד'), ולכן בנד"ד שהוא עצמו נותן המתנה ורוצה להחליפה למתנה טובה יותר, מסתבר שמותר.

שכר דירה וכבה האור או המזגן

שאלה: שכר דירה ובתחילת השבת היה קצר במפסק הראשי וכבתה התאורה לכל השבת, רק המזגנים עדיין עבדו. ביקשו מבעה"ב להוריד במחיר, ובעה"ב אמר שמכיון שיש אור חזק שנכנס מבחוץ ורואים היטב בפנים, ואפשר גם לאכול שם סעודת שבת, אינו מוריד במחיר, עם מי הדין?

תשובה: צריך לברר אם משלמים מחיר שלם על דירה שאין בה אור מבפנים והיא מוארת רק מהאור שבחוץ, אם באמת היא שווה פחות כשיש רק אור מבחוץ, יש לשלם רק את המחיר שהיא שווה באמת (הגרי"ש אלישיב זצ"ל).

וכע"ן זה מי ששוכר דירה והמזגן מתקלקל, שכידוע דירה ללא מזגנים שווה הרבה פחות בדמי שכירות, יש למשכיר להוריד מדמי השכירות.

הגיע לצימר' שאין בו מזוזה

שאלה: שכר 'צימר' וכשהגיע לשם סמוך לשבת ראה שאין שם מזוזות (התקשר לבעה"ב והוא לא ענה לו). חיפש מיד 'צימר' אחר והיה שם במשך השבת, במוצאי"ש הגיע בעה"ב וביקש את הכסף. אמר לו השוכר שלא היו שם מזוזות לכן לא נכנס לשם. בעה"ב אמר שעשה שיפוצים ב'צימר' באותו שבוע ושכח להחזיר את המזוזות, ובכל זאת טען שהיה צריך להיכנס לשם אפילו בלי מזוזות, ודרש את כספו. עם מי הדין?

תשובה: איתא בשו"ע (יו"ד סי' רפ"ו סעיף כ"ב) שהשוכר דירה בארץ ישראל צריך לקבוע מזוזה מיד, אבל הדר בפונדק פטור כל שלושים יום, ע"י שם.

השוכר 'צימר' לנופש, לדעת כמה פוסקים יתכן שנחשב כשוכר ולא כדר בפונדק (בעל "שבט הלוי" זצ"ל, הגר"נ קרליץ זצ"ל), ולכן אי אפשר לחייב את השוכר לשלם.

נתגלגל על ידו מכירת דירה

שאלה: ראובן מתווך דירות אמר שיש לשמעות דירה למכירה, הלך לשמעות ואמר שכבר מכר את הדירה אבל לוי רוצה למכור את דירתו, וכן היה, וקנה את הדירה מלוי. נמצא שמגיע לשמעות דמי תיווך על קניית הדירה של לוי, האם גם ראובן יכול לתבוע דמי תיווך, והרי על ידו התגלגלה הידיעה על דירתו של לוי?

תשובה: היות שראובן רק הפנה את הקונה לדירתו של שמעות, ודירתו של שמעות כבר נמכרה, התבטל התיווך של ראובן, ומה ששמעות גילה לו על הדירה של לוי, אין זה שייך לראובן כלל, ולא מגיע לראובן דמי תיווך.

התפוצץ צינור מים בדירה שכורה

שאלה: שכר דירה והתפוצץ צינור מים, והמשכיר חייב לתקנו, אולם המשכיר אמר שרק בעוד שבוע יוכל לתקנו, ובינתיים המים נוזלים, מי צריך לשלם את חשבון המים?

תשובה: כיון שהמשכיר חייב לתקנו, וכל מה שנוזלים המים לחינם הוא בגלל המשכיר, אין השוכר חייב לשלם על מים אלו אלא המשכיר.